

Nr 120

Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående beskattning av pensionsförsäkringstagare, m. m.; given Stockholms slott den 30 mars 1973.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i de bestämmelser som reglerar försäkringstagarnas beskattning. Förslaget innebär att avdrag för premie för makes pensionsförsäkring slopas och att avdrag för premie för egen pensionsförsäkring inte får uppgå till högre belopp än skillnaden mellan sammanlagda beloppet av inkomster från olika förvärvskällor och övriga allmänna avdrag. Resterande del av premie får emellertid dras av enligt samma regler under en följande sexårsperiod. Vidare föreslås att även efter överlåtelse av pensionsförsäkring försäkringstagaren i regel skall vara skattskyldig för utfallande belopp. Slutligen föreslås att pensionsförsäkring, som är tagen i samband med tjänst, i allmänhet skall kunna överlåtas till arbetsgivare som är juridisk person, utan att avskattning skall ske.

Förslaget är avsett att tillämpas fr. o. m. 1974 års taxering.

1 Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom förordnas, att 46 § 2 mom. och 53 § 4 mom. samt punkt 10 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928: 370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

46 §

2 m o m.¹ I hemortskommunen äger skattskyldig, som varit här i riket bosatt under hela beskattningsåret, därjämte njuta avdrag:

1) för periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning, som icke får avdragas från inkomsten av särskild förvärvskälla, dock att avdrag icke må ske för vad som utgått till person, tillhörande givarens hushåll, och ej heller, där understödet icke utgjort skadestånd, för vad som utgått till annans undervisning eller uppfostran;

2) för d e l s sådan tilläggspensionsavgift, som påförts den skattskyldige under året näst före det taxeringsår varom fråga är, d e l s o c k avgift för pensionsförsäkring, som ej avses i 33 §, därest avgiften under beskattningsåret erlagts för försäkring, vilken äges av den skattskyldige själv eller, i förekommande fall, *hans make eller hans omyndiga barn*;

2) för d e l s sådan tilläggspensionsavgift, som påförts den skattskyldige under året näst före det taxeringsår varom fråga är, d e l s o c k avgift för pensionsförsäkring, som ej avses i 33 §, därest avgiften under beskattningsåret erlagts för försäkring, vilken äges av den skattskyldige själv eller, i förekommande fall, *hans omyndiga barn*;

3) för d e l s sådan sjukförsäkringsavgift enligt 19 kap. 2 § lagen om allmän försäkring, som påförts den skattskyldige under året näst före det taxeringsår varom fråga är, d e l s o c k premier och andra avgifter, som skattskyldig erlagt för försäkringar av följande slag, vilka ägas av honom själv eller, i förekommande fall, *hans make eller hans omyndiga barn*, nämligen kapitalförsäkring, arbetslöshetsförsäkring samt sådan sjuk- eller olycksfallsförsäkring, därunder inbegripen avgift till sjuk-kassa för begravningshjälp, som ej avses i 33 § och som ej utgör sjukförsäkring enligt 2—4 kap. lagen om allmän försäkring;

4) för belopp som den skattskyldige enligt vid självdeklarationen fogat intyg eller annat skriftligt bevis utgivit under beskattningsåret för underhåll av sådant *hans barn* under 18 år som icke varit hemmavarande, dock högst med 1 500 kronor för varje barn;

5) för sådan avgift enligt 4 § förordningen om allmän arbetsgivaravgift, som påförts den skattskyldige under året näst före det taxeringsår varom fråga är.

Har skattskyldig under beskattningsåret varit skyldig erlagga sjömansskatt, skall avdrag för periodiskt understöd, avgift för pensionsförsäkring, som ej avses i 33 §, och underhållsbidrag, som i första stycket 4)

¹ Senaste lydelse 1970: 162.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

här ovan sägs, åtnjutas allenast i den mån hänsyn vid beräkningen av sjömansskatt icke tagits till understödet, avgiften eller underhållsbidraget.

Därest skattskyldig endast under en del av beskattningsåret varit här i riket bosatt, skall avdrag, som nu sagts, åtnjutas allenast i den mån det belöper å nämnda tid.

Avdrag för premier och andra avgifter, som avses i första stycket 3) här ovan och som ej utgöra sjukförsäkringsavgift enligt 19 kap. 2 § lagen om allmän försäkring, må ej för skattskyldig åtnjutas till högre belopp än 250 kronor; dock att, om skattskyldig under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, ifrågavarande avdrag för dem båda gemensamt må åtnjutas med högst 500 kronor. Avdrag, som nu sagts, med högst 500 kronor må vidare åtnjutas om skattskyldig under beskattningsåret varit ogift (varmed jämställes änka, änklings eller frånskild) och haft hemmavarande barn under 18 år.

Avdrag för avgift för pensionsförsäkring som äges av den skattskyldige får ej åtnjutas till högre belopp än skillnaden mellan sammanlagda beloppet av inkomster från förvärvskällor, som äro skattepliktiga i hemortskommunen, och övriga avdrag enligt denna paragraf. Kan avdrag för avgift för pensionsförsäkring icke utnyttjas i hemortskommunen, må avdrag åtnjutas i annan kommun med belopp intill den där redovisade inkomsten, i förekommande fall efter andra avdrag enligt denna paragraf som åtnjutes vid taxeringen i kommunen. Vad som sålunda ej kunnat avdragas får den skattskyldige tillgodoföra sig genom avdrag senast vid taxering för sjätte beskattningsåret efter det år då avgiften erlades. Ej heller i sistnämnda fall får avdraget överstiga vad som återstår sedan övriga avdrag enligt denna paragraf åtnjutits.

53 §

4 m o m.² Har förmånstagare till pensionsförsäkring på grund av förmånstagarförordnandet uppburit försäkringsbelopp före försäkringstagarens död och äro omständigheterna sådana att försäkringstagaren icke vid utbetalning av motsvarande belopp till förmånsta-

4 m o m. Har förmånstagare till pensionsförsäkring på grund av förmånstagarförordnandet uppburit försäkringsbelopp före försäkringstagarens död och äro omständigheterna sådana att försäkringstagaren icke vid utbetalning av motsvarande belopp till förmånsta-

² Senaste lydelse 1964: 51.

Nuvarande lydelse

garen skulle hava varit berättigad till avdrag för beloppet såsom för omkostnad eller periodiskt understöd, skall försäkringstagaren vara skattskyldig för beloppet. Vad nu sagts om försäkringstagaren skall äga motsvarande tillämpning i fråga om den som vid försäkringstagarens död eller eljest efter denne erhållit förfoganderätten till försäkringen.

(Se vidare anvisningarna.)

Föreslagen lydelse

tagaren skulle hava varit berättigad till avdrag för beloppet såsom för omkostnad eller periodiskt understöd, skall försäkringstagaren vara skattskyldig för beloppet. Vad nu sagts om försäkringstagaren skall äga motsvarande tillämpning i fråga om den som efter förvärv av försäkringen vid inkomstbeskattningen skall anses som dess ägare enligt vad nedan sägs.

Har äganderätt till pensionsförsäkring övergått på fysisk person skall oavsett överlåtelsen försäkringstagaren under sin livstid vid inkomstbeskattningen anses som försäkringens ägare och även vara skattskyldig för utfallande belopp. Vad nu sagts skall dock ej gälla om äganderätten övergått på annan till följd av försäkringstagarens anställningsförhållande eller på grund av utmätning, ackord eller konkurs och ej heller om äganderätten övergått på grund av bodelning i anledning av hemskillnad eller äktenskapsskillnad och försäkringstagaren vid utbetalning till förvärvaren, motsvarande vad denne uppburit på grund av försäkringen, skulle hava varit berättigad till avdrag här för såsom för periodiskt understöd. Vad i detta stycke föreskrives angående försäkringstagaren skall även avse den som efter förvärv av försäkring skall anses som dess ägare vid inkomstbeskattningen.

Om särskilda skäl föreligga kan riksskatteverket på ansökan medgiva att den som förvärvat pensionsförsäkring skall anses som försäkringens ägare vid inkomstbeskattningen även i fall då överlåtaren enligt vad i föregående stycke sägs skall anses som ägare av försäkringen. Mot beslut, som riksskatteverket meddelat i sådant ärende, får talan icke föras.

(Se vidare anvisningarna.)

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Anvisningar

till 32 §

10.³ Ändras försäkringsavtal så, att pensionsförsäkring helt eller delvis övergår till kapitalförsäkring, skola mot kapitalförsäkringen svarande premiereserv och övriga tillgodohavanden vid tidpunkten för ändringen anses såsom på grund av pensionsförsäkringen utbetalt belopp.

Övergår äganderätten till pensionsförsäkring annorledes än på grund av försäkringstagarens död till *annan* juridisk person *än pensionsstiftelse*, skall ett belopp motsvarande försäkringens värde vid tiden för äganderättens övergång anses såsom på grund av pensionsförsäkringen utbetalt till försäkringstagaren. Vad nu sagts om försäkringstagaren skall äga motsvarande tillämpning i fråga om den som vid försäkringstagarens död eller eljest efter denne erhållit förfoganderätten till försäkringen och överlåter äganderätten till densamma.

Övergår äganderätten till pensionsförsäkring annorledes än på grund av försäkringstagarens död till juridisk person, skall ett belopp motsvarande försäkringens värde vid tiden för äganderättens övergång anses såsom på grund av pensionsförsäkringen utbetalt till försäkringstagaren. Vad nu sagts om försäkringstagaren skall äga motsvarande tillämpning i fråga om den som vid försäkringstagarens död eller eljest efter denne erhållit förfoganderätten till försäkringen och överlåter äganderätten till densamma.

Vad i andra stycket föreskrivits skall ej gälla om äganderätten till pensionsförsäkring övergår till pensionsstiftelse eller, i fråga om pensionsförsäkring som tagits i samband med tjänst, till den försäkrades arbetsgivare under förutsättning att arbetsgivaren icke är sådan juridisk person, vari den försäkrade ensam eller tillsammans med ett fåtal andra personer genom innehav av aktier eller andelar har ett bestämmande inflytande.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling och tillämpas första gången vid 1974 års taxering.

1. Äldre bestämmelser gäller vid eftertaxering för år 1973 eller tidigare år.

2. De nya bestämmelserna i 53 § 4 mom. andra stycket gäller endast beträffande överlåtelser av pensionsförsäkring som ägt rum efter den 31 december 1972.

3. Utan hinder av vad i 53 § 4 mom. andra stycket stadgas skall som

³ Senaste lydelse 1964: 51.

2† Riksdagen 1973. I saml. Nr 120

försäkringens ägare anses den som genom överlåtelse från sin make förvärvat äganderätten till pensionsförsäkring före utgången av år 1973 och vid taxering åren 1971—1973 åtnjutit avdrag helt eller till övervägande del för de premier för försäkring som erlagts under åren 1970—1972.

2 Förslag till

Förordning om ändring i förordningen (1947: 576) om statlig inkomstskatt

Härigenom förordnas, att 6 § 4 mom. förordningen (1947: 576) om statlig inkomstskatt skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

4 m o m.¹ Har förmånstagare till pensionsförsäkring på grund av förmånstagareförordnandet uppburit försäkringsbelopp före försäkringstagarens död och äro omständigheterna sådana att försäkringstagaren icke vid utbetalning av motsvarande belopp till förmånstagaren skulle hava varit berättigad till avdrag för beloppet såsom för omkostnad eller periodiskt understöd, skall försäkringstagaren vara skattskyldig för beloppet. Vad nu sagts om försäkringstagaren skall äga motsvarande tillämpning i fråga om den som vid försäkringstagarens död eller eljest efter denne erhållit förfoganderätten till försäkringen.

Föreslagen lydelse

6 §

4 m o m. Har förmånstagare till pensionsförsäkring på grund av förmånstagareförordnandet uppburit försäkringsbelopp före försäkringstagarens död och äro omständigheterna sådana att försäkringstagaren icke vid utbetalning av motsvarande belopp till förmånstagaren skulle hava varit berättigad till avdrag för beloppet såsom för omkostnad eller periodiskt understöd, skall försäkringstagaren vara skattskyldig för beloppet. Vad nu sagts om försäkringstagaren skall äga motsvarande tillämpning i fråga om den som efter förvärv av försäkringen vid inkomstbeskattningen skall anses som dess ägare enligt vad nedan sägs.

Har äganderätt till pensionsförsäkring övergått på fysisk person skall oavsett överlåtelsen försäkringstagaren under sin livstid vid inkomstbeskattningen anses som försäkringens ägare och även vara skattskyldig för utfallande belopp. Vad nu sagts skall dock ej gälla om äganderätten övergått på annan till följd av försäkringstagarens anställningsförhållande eller på grund av utmätning, ackord eller konkurs och ej heller om äganderätten övergått på grund av bodelning i anledning

¹ Senaste lydelse 1964: 52.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

av hemskillnad eller äktenskaps-skillnad och försäkringstagaren vid utbetalning till förvärvaren, motsvarande vad denne uppburit på grund av försäkringen, skulle ha varit berättigad till avdrag här- för såsom för periodiskt under- stöd. Vad i detta stycke föreskri- ves angående försäkringstagaren skall även avse den som efter för- värv av försäkring skall anses som dess ägare vid inkomstbeskatt- ningen.

Om särskilda skäl föreligga kan riksskatteverket på ansökan med- giva att den som förvärvat pen- sionsförsäkring skall anses som försäkringens ägare vid inkomst- beskattningen även i fall då över- låtaren enligt vad i föregående stycke sägs skall anses som ägare av försäkringen. Mot beslut, som riksskatteverket meddelat i sådant ärende, får talan icke föras.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen en- ligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författnings- samling och tillämpas första gången vid 1974 års taxering.

1. Äldre bestämmelser gäller vid eftertaxering för år 1973 eller tidi- gare år.

2. De nya bestämmelserna i 6 § 4 mom. andra stycket gäller endast beträffande överlåtelser av pensionsförsäkring som ägt rum efter den 31 december 1972.

3. Utan hinder av vad i 6 § 4 mom. andra stycket stadgas skall som försäkringens ägare anses den som genom överlåtelse från sin make för- värvat äganderätten till pensionsförsäkring före utgången av år 1973 och vid taxering åren 1971—1973 åtnjutit avdrag helt eller till övervägande del för de premier för försäkringen som erlagts under åren 1970—1972.

3 Förslag till

Lag om ändring i taxeringsförordningen (1956: 623)

Härigenom förordnas, att 37 § 2 mom. taxeringsförordningen (1956: 623)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslügen lydelse

37 §

2 m o m. Vid avlämnande av uppgifter, varom stadgas i 1 mom., skall iakttagas följande.

Avser sådan förmån, varom i 1 mom. första och andra punkterna förmåles, endast en del av året, skall upplysning meddelas om den tidrymd, för vilken förmånen utgått.

I kontrolluppgift, som upptager särskild resekostnads- och traktamentsersättning, skall angivas beloppet av dels resekostnadsersättning och dels traktamentsersättning jämte tid för vilken traktamentsersättning utgått. Därvid skola uppgifter lämnas om traktamentsersättning dels för förrättningar inom riket i enlighet med vad nedan sägs och dels för förrättningar utom riket. I fråga om förrättningar inom riket skola uppgifter lämnas särskilt för förrättningar som icke varit förenade med övernattning (endagsförrättningar), förrättningar som varit förenade med övernattning men icke medfört vistelse mer än femton dygn i följd på en och samma ort (korttidsförrättningar) samt övriga resor (långtidsförrättningar). För endagsförrättningar uppgives utgiven traktamentsersättning och antal dagar. Vid beräkning av antalet dagar för endagsförrättningar medräknas icke sådan endagsförrättning, som varat högst fyra timmar; förrättning som varat mer än fyra timmar men högst tio timmar räknas som halv dag; längre förrättning räknas som hel dag. För korttids- och långtidsförrättningar uppgives utgiven traktamentsersättning och antal nätter övernattning skett. De första femton dyggen av varje långtidsförrättning uppgivas såsom korttidsförrättning. — I kontrolluppgift skall i förekommande fall särskilt anmärkas, att arbetsgivaren, utöver traktamentsersättningen, haft utgifter för den anställdes bostad eller uppehälle under förrättningen.

Om skattechefen i det län där arbetsgivarens hemortskommun är belägen medger det, behöver arbetsgivaren, i stället för att lämna uppgift enligt tredje stycket om traktamentsersättning vid förrättning inom riket, endast anmärka i kontrolluppgiften att sådan ersättning utgått. Förutsättning för medgivande är att ersättning utgår enligt sådana grunder att den kan antagas icke komma att överstiga avdragsgill ökning i levnadskostnaderna. Motsvarande medgivande kan lämnas även beträffande resekostnadsersättning för färd med allmänt kommunikationsmedel. Medgivande lämnas endast om arbetsgivaren har ett större antal anställda, som mera regelbundet företager tjänsteresor, och medgivandet bedömes vara utan olägenhet för taxeringsarbetet. Medgivande gäller tills vidare. Det kan begränsas till viss grupp av anställda. — Ansökan om medgivande göres hos länsstyrelsen senast den 31 oktober året före taxerings-

¹ Förordningen omtryckt 1971: 399.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

året. Talan mot beslut, varigenom ansökan om medgivande avslagits eller medgivande återkallats, föres hos riksskatteverket genom besvär som skola ha inkommit till verket inom en månad från den dag då klaganden erhöll del av beslutet. Mot riksskatteverkets beslut får talan icke föras.

Därest vid avlönings utbetalande avdrag skett för löntagares eller hans efterlevandes pensionering, skall i kontrolluppgiften upptagas bruttolön och vad som avdragits.

I kontrolluppgift enligt 1 mom. första, andra eller sjunde punkten skall angivas, huruvida arbetsgivaren har att för utgivet belopp erlagga avgift enligt 19 kap. 1 § lagen om allmän försäkring.

I kontrolluppgift skall särskilt för sig upptagas sådant skatteavdrag, som skett för uttagande av preliminär A-skatt.

Särskild uppgiftshandling skall avlämnas för varje person, varom fråga är. Därvid skall fullständigt angivas personens namn, personnummer, hemvist och bostadsadress. Där så kan ske, bör uppgift lämnas även om numret på för honom utfärdad debetsedel å preliminär skatt för året näst före taxeringsåret.

Kontrolluppgift, som i 1 mom. tredje punkten sägs och som avser pensionsförsäkring tagen annorledes än i samband med tjänst, skall innehålla uppgift om *försäkrings-tagaren eller*, i förekommande fall, den som *vid försäkringstagarens död eller eljest efter denne* erhållit förfoganderätten till försäkringen. Kontrolluppgift, som avser pensionsförsäkring tagen i samband med tjänst, skall innehålla uppgift om den, som enligt tjänsteavtalet skall åtnjuta pensionsförmånen.

Kontrolluppgift, som i 1 mom. tredje punkten sägs och som avser pensionsförsäkring tagen annorledes än i samband med tjänst, skall innehålla uppgift om *tidigare och nuvarande ägare till försäkringen och, om möjligt, fång varigenom äganderätten övergått samt*, i förekommande fall, den som erhållit förfoganderätten till försäkringen. Kontrolluppgift, som avser pensionsförsäkring tagen i samband med tjänst, skall innehålla uppgift om den, som enligt tjänsteavtalet skall åtnjuta pensionsförmånen.

Uppgift skall avfattas å blankett enligt fastställt formulär eller å annan för ändamålet lämpad blankett.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974 och tillämpas första gången i fråga om kontrolluppgift till ledning vid 1974 års taxering.

1. Äldre bestämmelser gäller i fråga om eftertaxering för år 1973 eller tidigare år.

2. Oavsett 37 § 2 mom. nionde stycket i dess nya lydelse behöver kontrolluppgift icke innehålla uppgift om tidigare ägare, vilken överlåtit försäkringen före ingången av år 1973.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 30 mars 1973.

Närvarande: statsministern PALME, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, MYRDAL, ODHNOFF, MOBERG, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, FELDT.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändrade regler för beskattning av pensionsförsäkringstagare* och anför.

Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 10 december 1971 och den 28 januari 1972 tillkallade jag åtta sakkunniga¹ med uppdrag att se över beskattningen av livförsäkringstagare m.m.

De sakkunniga, som antagit benämningen livförsäkringsskattekommittén, har under sitt hittillsvarande arbete funnit det fördelaktigt att vissa frågor inom utredningsområdet bringas till en lösning utan att slutförandet av kommitténs arbete behöver avvaktas. Dessa frågor, som enligt kommitténs mening utan olägenhet kan behandlas för sig, gäller dels makars beskattning för pensionsförsäkring (P-försäkring) och dels överlåtelse av sådan försäkring. Kommittén har redovisat frågorna i en i december 1972 avgiven promemoria (Ds Fi 1972: 10). I promemorian föreslås att skattskyldigs avdragsrätt för premier för P-försäkring som ägs av den skattskyldiges make slopas. Vidare föreslås att pensioner som utfaller på P-försäkringar tecknade något av åren 1970, 1971 eller 1972 skall i det fall försäkringstagarens make helt eller till huvudsaklig del åtnjutit avdrag för premien i princip beskattas hos den make som fått avdraget. Detta föreslås dock inte gälla för försäkringar med livsvarig pension. Kommitténs förslag i dessa delar är föranledda av det ändrade läge frågan om makars beskattning kommit i genom 1970 års skatteomläggning. Slutligen föreslås att försäkringstagaren eller annan överlåtare av P-försäkring i vissa fall skall beskattas för det efter överlåtelsen utfallande försäkringsbeloppet. Två ledamöter

¹ Generaldirektören Gösta Ekman (ordförande), fil. lic. Gösta Dahlström, ledamöterna av riksdagen Gunnar Engkvist, Grethe Lundblad och Tage Magnusson, ombudsmannen Mauritz Johansson, direktören Lars Lindwall och direktören Richard Schönmeyr.

av kommittén, riksdagsmannen Tage Magnusson och direktören Richard Schönmeyr, har avgett reservationer.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av kammarrätten i Göteborg, riksförsäkringsverket, försäkringsinspektionen, riksskatteverket (RSV), länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län, Familjeföretagens förening, Folksam. Föreningen auktoriserade revisorer, Kooperativa förbundet (KF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Statstjänstemännens riksförbund (SR), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska företagens riksförbund, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Svenska revisorsamfundet, Sveriges advokatsamfund, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges grossistförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund (TOR) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

Gällande beskattningsregler

Gränsdragningen mellan P- och K-försäkring

Av punkt 1 av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen (1928: 370). KL, framgår vad som skall förstås med P-försäkring och kapitalförsäkring (K-försäkring). Försäkring som enligt dessa bestämmelser anses som P-försäkring skall vara meddelad i här i landet bedriven försäkringsrörelse och får inte avse andra försäkringsbelopp än följande.

1. Ålderspension som utgår högst så länge den försäkrade lever.
2. Invalidpension som utgår högst så länge den försäkrade är arbetsoförmögen eller har nedsatt arbetsförmåga.
3. Efterlevandepension.
4. Kapitalbelopp som är förenat med ålders-, invalid- eller efterlevandepension och som utgår i samband med att pensionen börjar utbetalas eller upphör eller försäkringen upphör.

Ålderspension får inte börja utgå vid lägre ålder än 55 år om inte lägre pensionsålder kan anses skälig med hänsyn till den försäkrades yrke eller andra omständigheter, exempelvis varaktigt arbetsoförmåga. En ålderspension kan vara antingen livsvarig eller temporär. Är den temporär måste den för att räknas som ålderspension utgå under minst fem år eller — i fråga om pension som upphör tidigast då den försäkrade fyller 63 år — under minst ett och ett halvt år. Villkoret att temporär ålderspension skall utgå åtminstone under viss tid gäller dock inte i fråga om sådan ålderspension som utges enligt allmän pen-

sionsplan i den mening som avses i lagen (1967: 531) om tryggande av pensionsutfästelse.

I försäkringsavtal som omfattar invalidpension får inskrivas att pensionen skall vara temporär. Även denna pension måste emellertid då utgå under minst fem år efter det arbetsförmågan inträtt.

Som efterlevandepension på grund av försäkring räknas i beskattningshänseende sådan pension som efter den försäkrades död utgår högst så länge viss person eller vissa personer som anges i försäkringsavtalet lever. Skall en sådan efterlevandepension enligt försäkringsavtalet upphöra eller nedsättas viss tid efter den försäkrades död får denna tid inte understiga fem år. Efterlevandepension kan således vara antingen livsvarig eller temporär i minst fem år. Som efterlevandepension anses även pension som utgår efter den försäkrades död oberoende av viss pensionstagares liv under förutsättning att en rad i anvisningspunkten angivna förutsättningar är uppfyllda. Sådan försäkring, s.k. försörjningsränta, får utgå under högst tjugo år.

En P-försäkring kan innehålla utfästelse inte endast om pension utan även om visst kapitalbelopp. Detta belopp får då inte överstiga det sammanlagda årsbeloppet av den avtalade ålders- eller invalidpensionen, ökat i förekommande fall med det högsta årliga beloppet av efterlevandepension till make.

Av anvisningspunkten framgår vidare att med K-försäkring förstås annan livförsäkring än P-försäkring.

Meddelas en livförsäkring som en kombinerad P- och K-försäkring skall den uppdelas på de båda försäkringslagen. Uppdelningen skall i första hand ske med ledning av försäkringsvillkoren. En sådan uppdelning är dock icke alltid möjlig. Uppdelning får då i stället göras enligt särskilda bestämmelser.

Möjlighet finns för försäkringstagare att i försäkringsavtal om P-försäkring, för vilken premiebetalningen skall vara fullgjord inom fem år från det avtalet ingicks, genom särskilt förbehåll vid avtalets ingående få försäkringen hänförd till kategorin K-försäkring. Ett försäkringsavtal kan också ändras så, att en P-försäkring helt eller delvis övergår till K-försäkring. Mot K-försäkringen svarande premiereserv och övriga tillgodohavanden vid ändringstillfället skall då i beskattningshänseende anses som sådant belopp som utbetalts på grund av P-försäkring (första stycket punkt 10 av anvisningarna till 32 §). Beloppet är således skattepliktigt.

Rätten till avdrag för P-försäkringspremie

P-försäkring kan avse försäkring som är tagen i samband med tjänst eller utan sådant samband. Är försäkringen tagen i samband med tjänst anses av den anställda erlagda avgifter för försäkringen som

kostnad för fullgörande av tjänsten. Avdragsrätt föreligger alltså för premier på samma sätt som för övriga kostnader för tjänsteintäkternas förvärvande (33 § 1 mom. KL). Har däremot arbetsgivaren erlagt premien skall den anställde inte beskattas i anledning härav (punkt 3 av anvisningarna till 32 § KL).

P-försäkring skall anses tagen i samband med tjänst om skyldighet enligt anställningsavtalet föreligger för arbetstagaren att ha sådan försäkring. Föreligger inte sådan skyldighet kan en P-försäkring ändå räknas som tagen i samband med tjänst, nämligen om premierna för försäkringen skall betalas av arbetsgivaren eller av denne och arbetstagaren gemensamt. (Punkt 1 av anvisningarna till 31 § KL.)

Avdragsrätten för premier för annan P-försäkring än sådan som tagits i samband med tjänst regleras i 46 § 2 mom. första stycket 2) KL. Avdrag får alltså åtnjutas som allmänt avdrag. Avdrag medges härvid för avgift som erlagts under beskattningsåret för försäkring som ägs av den skattskyldige själv eller hans make eller omyndiga barn. Avdragsrätten är alltså knuten till försäkringens ägare eller i förekommande fall försäkringsägarens make eller föräldrar. Försäkringstagaren är att anse som ägare till dess han frånhänt sig äganderätten till någon annan. Även om förmånstagare till försäkringen är insatt och oberoende av om förmånstagarförordnandet kan återkallas eller ej har försäkringens ägare sålunda rätt till avdrag för erlagd premie.

De nu redovisade bestämmelserna om allmänt avdrag för premie för P-försäkring gäller emellertid inte undantagslöst. Enligt punkt 1 av anvisningarna till 46 § KL medges nämligen inte avdrag för premie för P-försäkring när utgiften för premien är att betrakta som sådan levnadskostnad som inte är avdragsgill enligt 20 § KL. Som exempel anges i anvisningspunkten premie för P-försäkring på hembitråde. Vidare är enligt 42 § 2 mom. en förutsättning att den skattskyldige varit bosatt här i landet under hela beskattningsåret. Har han varit bosatt här endast under en del av beskattningsåret får avdrag åtnjutas endast i den mån det belöper på sådan del av beskattningsåret (46 § 2 mom. tredje stycket KL).

Vidare finns en bestämmelse som begränsar avdragsrätten i ett speciellt fall. Det gäller skattskyldig som under beskattningsåret haft att erlägga sjömansskatt. Sådan skattskyldig får göra avdrag för premie för P-försäkring som inte tagits i samband med tjänst endast i den mån hänsyn vid beräkningen av sjömansskatten inte tagits till premie. (46 § 2 mom. andra stycket KL.)

Det bör slutligen påpekas att avdragsrätten för premier för P-försäkring inte påverkas av om premien betalas i form av engångspremie eller på annat sätt.

Skatteplikt för utfallande pension m.m.

Mot rätten till avdrag för premie för P-försäkring svarar skatteplikt för utfallande försäkringsersättning. Rätt till pension likställs med tjänst (31 § andra stycket KL) och pensionen hänförs alltså till intäkt av tjänst (32 § 1 mom. första stycket KL). Skillnad görs härvid inte mellan försäkring som tagits i samband med tjänst och försäkring som tagits utan sådant samband. Som intäkt av tjänst räknas även annat belopp som utgått på grund av P-försäkring, såsom vinstandel, återbäring eller belopp som uppbärs vid återköp av försäkringen (32 § 1 mom. andra stycket KL).

Utfallande belopp på grund av P-försäkring utgör i regel skattepliktig inkomst för mottagaren. Skattskyldigheten gäller alltså försäkringens ägare eller, i förekommande fall, förmånstagare. Undantag finns emellertid från att mottagaren skall skatta för utfallande belopp. I vissa fall beskattas nämligen försäkringstagaren för utfallande belopp när förmånstagare till P-försäkring uppbär ersättningen före försäkringstagarens död. Så är enligt 53 § 4 mom. KL fallet om försäkringstagaren inte vid utbetalning av motsvarande belopp till förmånstagaren skulle ha varit berättigad till avdrag för beloppet såsom för omkostnad eller periodiskt understöd. Detsamma gäller i fråga om den som efter försäkringstagaren fått förfoganderätten till försäkringen.

Undantagsreglerna har tillkommit för att hindra att bestämmelserna om avdrag för periodiskt understöd och gåva kringgås. Avdrag för periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning, som inte får dras av från inkomsten av särskild förvärvskälla, medges som allmänt avdrag. Avdrag medges dock inte för vad som utgått till person i givarens hushåll eller för vad som utgått till annans undervisning eller uppfostran om understödet inte utgjort skadestånd. Avdrag medges i praxis inte heller för periodiska utbetalningar till juridisk person. Genom att som förmånstagare till pensionsförsäkring sätta in person, som omfattas av begränsningarna i avdragsrätten för periodiska understöd skulle nämligen — om undantagsreglerna inte fanns — försäkringstagare kunna tillföra sådan person medel, som han genom avdragsrätten för premierna indirekt erhållit avdrag för.

Äganderättsövergång beträffande P-försäkring föranleder skattekonsekvenser om övergången sker på annat sätt än på grund av försäkringstagarens död och till annan juridisk person än pensionsstiftelse. Enligt andra stycket av punkt 10 av anvisningarna till 32 § KL skall i sådant fall ett belopp som svarar mot försäkringens värde vid tiden för äganderättens övergång anses som på grund av försäkringen utbetalt till försäkringstagaren. Detsamma gäller den som vid försäkringstagarens död eller eljest efter denne erhållit förfoganderätten till försäkringen och överlåter äganderätten till densamma. Utan denna special-

regel skulle pensionsförsäkring kunna överlåtas exempelvis till juridisk person, som är endast begränsat skattskyldig, varvid medlen skulle bli helt obeskattade.

Innebörden av 1970 års skattereform

Genom 1970 års skattereform, som tillämpades första gången i fråga om 1972 års taxering, infördes individuell beskattning av arbetsinkomst (A-inkomst). För kapitalinkomst och liknande (B-inkomst) behölls en form av sambeskattnig. Den närmare innebörden av de nämnda kategorierna inkomst anges i 9 § 3 mom. förordningen (1947: 576) om statlig inkomstskatt (Si). Med A-inkomst förstås inkomst av tjänst med undantag av periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt samt inkomst av jordbruksfastighet och av rörelse om den skattskyldige varit verksam i förvärvskällan i ej blott ringa omfattning. Med B-inkomst förstås övriga inkomster. Begreppen A-inkomst och B-inkomst har samma innebörd som begreppen arbetsinkomst resp. sidoinkomst enligt förordningen (1965: 153) om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar, som tillämpades beträffande 1967—1971 års taxeringar.

Sammanlagda beloppet av skattskyldigs inkomst från olika förvärvskällor minskat med allmänna avdrag och i förekommande fall avdrag för förlust hänförlig till tidigare beskattningsår utgör skattskyldigs till statlig inkomstskatt taxerade inkomst (5 § Si). Beskattningsbar inkomst utgörs av den taxerade inkomsten minskad med grundavdrag och avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga (9 § 2 mom. Si). På liknande sätt beräknas kommunalt taxerad och beskattningsbar inkomst (47 § a och 50 § 1 mom. KL). Härvid beräknas inkomsterna för var kommun för sig.

För skattskyldig som varit bosatt här i landet under större delen av beskattningsåret är grundavdraget såväl statligt som kommunalt 4 500 kr. vid högst 30 000 kr. statligt taxerad inkomst. Grundavdraget avtrappas med en femtedel av den statligt taxerade inkomsten till den del den överstiger 30 000 kr. Har den skattskyldige uppburit lön eller annan gottgörelse som utgör beskattningsbar inkomst enligt förordningen (1958: 295) om sjömansskatt skall grundavdraget minskas på visst sätt. I det fall den skattskyldige varit bosatt här i landet under högst halva beskattningsåret medges grundavdrag med lägre belopp enligt särskilda regler.

För makar, som under beskattningsåret levt tillsammans och under någon del därav varit bosatta här i riket, skall för beräkning av statlig inkomstskatt beskattningsbar A-inkomst och beskattningsbar B-inkomst bestämmas för dem båda om var och en av dem haft taxerad inkomst. Beskattningsbar A-inkomst utgörs av det sammanlagda be-

loppet av den skattskyldiges A-inkomst minskat med allmänna avdrag, förlustavdrag, grundavdrag och avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga. Beskattningsbar B-inkomst utgörs av skillnaden mellan skattskyldigs hela beskattningsbara inkomst och den beskattningsbara A-inkomsten. (9 § 3 mom. tredje och fjärde styckena Si.)

Vardera maken taxeras för sin inkomst. Därvid beräknas skatt på beskattningsbar A-inkomst för vardera maken för sig, medan statlig inkomstskatt för makarnas B-inkomster beräknas som om make med högsta A-inkomst haft all B-inkomst. Skatten på makarnas B-inkomster utgör härvid skillnaden mellan den sålunda beräknade skatten och den skatt som belöper på A-inkomsten. Skatten på B-inkomsten fördelas på makarna efter förhållandet mellan deras beskattningsbara B-inkomster. Om det sammanlagda beloppet av makars B-inkomster inte överstiger 2 000 kr. anses dock dessa inkomster vid skatteberäkningen som A-inkomst (11 § 1 mom. Si).

I samband med 1970 års skattereform infördes vidare regler om skattereduktion. Dessa regler finns i 2 § 4 mom. uppbördsförordningen (1953: 272), UF, och iakttas vid debitering av slutlig och tillkommande skatt, preliminär B-skatt samt vid fastställande av preliminär A-skatt. Skattereduktion åtnjuts av gift skattskyldig, vars make har en till statlig inkomstskatt taxerad inkomst understigande 4 500 kr., med 40 % av skillnaden mellan sistnämnda belopp och den taxerade inkomsten, således med högst 1 800 kr. Har båda makarna haft till statlig inkomstskatt taxerad inkomst som understiger 4 500 kr. får dock skattereduktion åtnjutas endast av den av makarna som haft den högsta taxerade inkomsten eller, om taxerade inkomsterna är lika stora, av den äldste av makarna. Skattereduktion med 1 800 kr. åtnjuts också av ensamstående skattskyldig med hemmavarande barn under 18 år. För skattereduktion krävs att skattskyldig varit bosatt här i riket under någon del av beskattningsåret och för gift skattskyldig dessutom att även maken varit bosatt i riket under någon del av beskattningsåret. Avser sistnämnda bosättning mindre del av beskattningsåret nedsätts skattereduktionen enligt särskilda regler.

Livförsäkringsskattekommittén

Makars beskattning vid frivillig P-försäkring

Inledning

Kommittén påpekar att den genom 1970 års skattereform genomförda gränsdragningen mellan A-inkomst och B-inkomst medfört att P-försäkring kan utnyttjas för att överföra inkomst mellan makar. Detta kan genomföras så att ena maken erlägger och tillgodoför sig avdrag för premie för P-försäkring som ägs av den andra maken. Be-

lopp som utfaller på grund av försäkringen räknas som A-inkomst och beskattas hos försäkringsägaren, medan i detta fall andre maken fått premieavdraget. Om makars inkomster väsentligen skiljer sig från varandra i storlek och därmed i fråga om marginalskatt kan skattevinsten bli betydande genom att avdrag för premien sker vid hög marginalskatt under det att beskattningen för utfallande belopp hos andre maken sker vid en lägre marginalskatt.

Enligt vad kommittén erfarit har införandet av 1970 års bestämmelser om obligatorisk särbeskattning av A-inkomst medfört att P-försäkringar där försäkringsägarens make erlagt premier tecknats i avsevärt ökad omfattning. I vad mån så skett för att överföra inkomst från den ena maken till den andre med nedsättning av skatteprogressionen som följd kan inte statistiskt klarläggas, främst därför att försäkringsanstalterna saknar anledning att efterforska vem som erlagt premierna. Enligt kommittén finns det emellertid starka skäl anta att möjligheten att genom pensionsförsäkring överföra inkomst mellan makar utnyttjats och att detta förhållande medverkat till den stegrade tendens att teckna pensionsförsäkringar, särskilt mot engångspremier, som kunnat iaktas under senare år. Kommittén pekar på den mycket förmånliga situation som uppkommer om skattskyldig erlägger engångspremie för en av hans make ägd försäkring för en genast börjande temporär livränta, som skall utgå under fem år. Den tid varunder pension utgår har väsentlig betydelse med hänsyn till bl. a. eventuell penningvärdeförändring och likviditetssynpunkter.

Oavsett i vilken omfattning P-försäkringen används för inkomstöverföring mellan makar finner kommittén det otillfredsställande att metoden över huvud taget kan praktiseras. Kommittén påpekar att skattelagstiftningen i andra sammanhang innehåller regler som avser att förhindra att inkomstöverföringar mellan makar får verkningar vid inkomstbeskattningen. Så t.ex. medges inte avdrag för periodiskt understöd till make som sammanbor med den understödsgivande maken. Vidare gäller avdragsförbud för lön till make. Mot den bakgrunden anser kommittén att åtgärder bör vidtas mot att bestämmelserna om beskattning av P-försäkring skall kunna utnyttjas för att vinna skattelättnader. Enligt kommitténs mening finns vidare skäl att ingripa mot alla försäkringar som kan vara tagna under inflytande av 1970 års skattereform. På grund härav bör en ändrad lagstiftning beröra alla försäkringar tecknade efter 1970 års ingång. Även om den särskilda skatteberäkning i vissa fall för makar som tillämpades beträffande 1967—1971 års taxering i viss utsträckning kunde ge skattelättnad av här berörda slag torde enligt kommittén missbruk knappast ha förekommit före år 1970. De tidigare tillämpade särbeskattningsreglerna torde nämligen i vissa avseenden ha motverkat sådana åtgärder.

För att åstadkomma ett godtagbart resultat vid beskattningen av

P-försäkringar ligger det enligt utredningen närmast till hands att angripa inkomstsidan. Anledningen till att belopp som utfaller på grund av P-försäkring ansetts böra räknas som A-inkomst är att pension regelmässigt utgör uppskjuten arbetsinkomst. Detta gäller oavsett om pensionen betalas t.ex. direkt av förutvarande arbetsgivare eller på grund av försäkring. När P-försäkring kan antas tecknas huvudsakligen för att flytta över inkomst från ena maken till den andra har emellertid pensioneringssyftet trätt i bakgrunden i så hög grad att förutsättningarna för den nuvarande skattemässiga behandlingen brister.

En lösning är enligt kommittén att som A-inkomst anse endast pension som utgår på grund av tidigare utförd arbetsprestation och sålunda utgör uppskjuten arbetsinkomst. Förutsättningar saknas emellertid f.n. för att uppställa generella regler för när pension skall anses ha sådant samband med arbete att den bör betraktas som A-inkomst. Vidare skulle det vara administrativt betungande att i alla fall då pension utfaller på grund av frivillig P-försäkring pröva om pensionen utgör uppskjuten arbetsinkomst eller ej. En gränsdragning av denna art innebär sålunda betydande praktiska svårigheter.

Kommittén påpekar vidare att nyssnämnda metod berör även andra försäkringar än dem man avser reglera. Endast i de fall där make som inte erlagt premierna är försäkringens ägare är en ändring i beskattningen av utfallande belopp påkallad. Försäkringsanstalterna har emellertid i många fall inte kännedom om vem som har betalat premierna och kan sålunda inte särskilja nyssnämnda försäkringar från andra. Med hänsyn till angivna förhållanden anser kommittén att det inte är praktiskt möjligt att korrigera den påtalade skatteeffekten genom att ändra reglerna vid beskattning av utfallande belopp. I stället bör man enligt kommittén begränsa avdragsrätten för P-försäkringar. En ändring i avdragsrätten har emellertid inte någon effekt på försäkringar som tecknats något av åren 1970, 1971 eller 1972 i den mån premier för försäkringarna betalats under dessa år. Mot den bakgrunden anser kommittén det vidare motiverat med ändrade bestämmelser för beskattning av belopp som utfaller på sådana försäkringar.

Avdragsrätt för P-försäkringspremier

Kommittén påpekar att skattskyldigs avdragsrätt för premier för andre maken tillhörig P-försäkring inte är försäkringsmässigt nödvändig. Enligt den tolkning som getts bestämmelsen i 46 § 2 mom. KL föreligger nämligen avdragsrätt för försäkringens ägare oavsett på vems liv försäkringen tagits. Skattskyldig kan alltså genom egen försäkring säkerställa exempelvis sin makes pensionering. Genom att vägra avdrag för premie för försäkring beskär man enligt kommittén inte legitima pensioneringsmöjligheter av någon större betydelse. Förelig-

ger ett klart önskemål om pensionering torde inte heller frågan om vilken av makarna som har rätt till avdragen vara av nämnvärd betydelse för frågan om P-försäkring i det enskilda fallet tecknas eller med vilket belopp så skall ske.

Kommittén föreslår därför att rätten för skattskyldig att få avdrag för avgift för makes P-försäkring slopas. Om så sker kan antas att nyteckning av försäkringar av här avsedd typ kommer att upphöra. Enligt kommitténs mening bör avdragsrätten emellertid slopas inte bara för nytecknade försäkringar utan även för redan tecknade men ej slutbetalade P-försäkringar. Visserligen kommer förutsättningarna för de ingångna avtalen då att förändras radikalt. Kommittén pekar emellertid på att det alltid finns möjligheter att vidta andra dispositioner med hänsyn till det nya läget. Som exempel anges att försäkringen ersätts med s.k. fribrev eller att äganderätten till försäkringen såvitt avser återstående premiebetalning flyttas över på den make som tidigare erlagt och dragit av premierna.

Att slopa avdragsrätten enbart för premie för makes P-försäkring leder emellertid inte till avsett resultat. Enligt 52 § 1 mom. KL har nämligen make rätt att vid taxering avräkna allmänna avdrag avseende bl.a. försäkringspremier som inte kunnat utnyttjas vid andre makens taxering. Motsvarande gäller enligt 11 § 1 mom. Si vid taxering till statlig inkomstskatt. Detta nödvändiggör åtgärder för att motverka att skattskyldig skall kunna få avdrag för premier för makens försäkring genom att tillgodogöra sig de avdrag enligt 46 § 2 mom. KL, som denne inte kunnat utnyttja. Kommittén föreslår därför vidare att avdrag för egen P-försäkring skall få åtnjutas först efter övriga allmänna avdrag och endast med så stort belopp att underskott inte uppkommer vid taxeringen. I förekommande fall bör den skattskyldige vid kommunaltaxeringen få dra av återstående premiebelopp från inkomst i annan kommun men underskott får inte heller då uppkomma. Slutligen föreslås att den skattskyldige skall ha rätt att vid senare taxering tillgodoföra sig avdrag enligt 46 § 2 mom. KL för tidigare inte avdragna premier. Sådant avdrag skall yrkas senast sjätte beskattningsåret efter betalningsåret men får därvid inte föranleda underskott.

Vad angår avdragsrätten för premie för P-försäkring som ägs av den skattskyldiges minderåriga barn finner kommittén inte anledning att föreslå någon ändring i nuvarande bestämmelser. Gällande åldersspärrar för att P-försäkring skall anses föreligga bör enligt kommittén vara tillräcklig garanti mot missbruk.

Kommittén har inte varit enig i frågorna om slopande av avdragsrätt för premier för makes försäkring och beskattning i vissa fall hos den make som tillgodogjort sig avdrag för premiebelopp. Ledamoten Magnusson ansluter sig inte till majoritetens förslag beträffande avdragsrätt för avgift för makes P-försäkring. Han anför att det föreslag-

na ingreppet innebär ett övergivande av en av de bärande principerna bakom äkta makars beskattning, nämligen att då det gäller makes rätt att utnyttja underskott hos andre maken familjen skall ses som en enhet. Vidare anför han bl.a. att avdragsrätt för makes försäkring behövs i fall av s.k. faktisk sambesattning.

Ledamöterna Magnusson och Schönmeyr har reserverat sig mot förslaget om beskattning hos den make som tillgodogjort sig premieavdraget. Det påpekas att regeln om avdragsrätt för premie för makes P-försäkring varit helt klart och entydigt formulerad. Det får då anses oacceptabelt att så radikalt förändra förutsättningarna för de tagna P-försäkringarna enbart med det förmodandet att dessa skulle ha tillkommit huvudsakligen av skatteskäl och mindre i pensioneringssyfte. Med förslaget torde vidare endast i undantagsfall uppnås syftet att "återställa beskattningen till utgångsläget". Överflyttning kommer nämligen att innebära en skatteökning inte bara under tid då inkomstökning föreligger utan även vid oförändrad inkomst om inte premien avdragits och pensionen beskattas inom ett och samma progressions-skikt. Vidare pekas på kontrollsvårigheterna.

Besattning vid överlåtelse av P-försäkring

Inledning

Kommittén framhåller att P-försäkringens ställning i skattehänseende har medfört att denna försäkring utnyttjats i annat syfte än för pensionering. För att motverka missbruk har skattebestämmelserna vid olika tillfällen ändrats. Sålunda beslutades vid 1959 års riksdag att belopp, som utgår enligt P-försäkring och utbetalas till särskilt insatt förmånstagare i vissa fall skall beskattas hos försäkringstagaren. Så skall ske om försäkringstagaren vid utbetalning av motsvarande belopp inte kunnat dra av detta som omkostnad eller periodiskt understöd. Föreskriften avser att förhindra kringgående av bestämmelserna om avdrag för periodiskt understöd och gåva. År 1964 utvidgades dessa bestämmelser till att omfatta även tjänstepensionsförsäkring.

1959 års lagstiftning behandlade även frågan om beskattning i visst fall då P-försäkring byter ägare. Övergår äganderätten till sådan försäkring till annan juridisk person än pensionsstiftelse under försäkringstagarens livstid skall försäkringstagaren omedelbart beskattas för ett belopp motsvarande försäkringens värde vid tiden för äganderättens övergång.

Kommittén påpekar att även överlåtelse av P-försäkring till fysisk person kan möjliggöra ett kringgående av bestämmelserna om avdrag för periodiskt understöd och gåva. Enligt kommitténs mening bör sådan överlåtelse i allmänhet inte påverka skattskyldigheten för utfallande belopp. Vidare har kommittén funnit att tjänstepensionsförsäk-

ring i vissa fall bör kunna överlätas även till annan juridisk person än pensionsstiftelse utan att avskattning sker. Kommitténs ståndpunkts-taganden i dessa frågor behandlas här i skilda avsnitt.

Överlåtelse av P-försäkring till fysisk person

1959 års lagstiftning syftade till att motverka möjligheterna att genom insättande av förmånstagare kringgå bestämmelserna om avdrag för periodiskt understöd eller gåva. Kommittén påpekar emellertid att dessa bestämmelser alltså kan kringgå genom överlåtelse av P-försäkring. Utbetalningar på grund av sådana försäkringar sker nämligen till försäkringens ägare och denne blir skattskyldig för utfallande belopp. Föräldrar som erhållit avdrag för premierna för en P-försäkring kan alltså genom överlåtelse av försäkringen till hemmavarande eller studerande barn flytta över skattskyldigheten för utfallande belopp på barnet. Härigenom har föräldrarna i strid mot rådande avdragsprinciper fått avdrag för gåvor och underhållsbidrag till barnet.

Enligt kommitténs mening bör rätten till avdrag för premiekostnaden i princip motsvaras av beskattning för utfallande belopp hos den som erhållit avdraget. Mot den bakgrunden bör överlåtelse av P-försäkring till fysisk person i allmänhet inte påverka skattskyldigheten för vad som utfaller på grund av försäkringen. Någon anledning att härvid göra skillnad mellan överlåtelser genom gåva och genom köp, byte eller därmed jämförliga fång anser kommittén inte finnas.

Kommittén anser däremot att möjligheten att flytta över skattskyldigheten för utfallande belopp på annan genom att insätta denne som förmånstagare bör kvarstå. Denna möjlighet är emellertid begränsad till fall där utbetalning av motsvarande belopp kunnat dras av hos försäkringstagaren som kostnad eller periodiskt understöd. Samma rätt att flytta över beskattning för utfallande belopp som nu kan erhållas genom att förmånstagare insätts bör emellertid inte medges vid överlåtelse av försäkring. Ett medgivande att med ändrad skattskyldighet överlåta försäkring till den som försäkringsägare kan lämna avdragsgillt periodiskt understöd till, skulle nämligen öppna möjligheter till opåkallade skattelättnader. Om sådan överlåtelse godtas skulle den nye ägaren kunna sätta in den ursprunglige ägarens make som förmånstagare. Härigenom skulle effekten i realiteten bli att belopp som utfaller på grund av försäkring beskattas hos maken till den som ursprungligen tecknat försäkringen. Detta innebär ett genomförande av en transaktion liknande den som i det föregående angetts inte kunna accepteras. Visserligen kan invändas att i det fall förmånstagare insätts och denne beskattas, hinder inte föreligger för denne att lämna periodiskt understöd till försäkringsägarens make, därvid samma situation kan anses uppkomma. Kommittén understryker emellertid den väsentliga skillnaden mellan de båda fallen. Erhåller maken belopp som

förmånstagare får det karaktär av A-inkomst med särbeskattning som följd. Om beloppet utbetalas som periodiskt understöd, utgör det B-inkomst och beskattas »på toppen» av andre makens inkomster.

I vissa speciella situationer finns emellertid enligt kommitténs mening anledning att godta att skattskyldigheten för utfallande belopp övergår på nye ägaren vid överlåtelse av P-försäkring. Det gäller då äganderätten övergår till annan på grund av försäkringsägarens död. Vidare bör så vara fallet om försäkringen övergår till annan genom bodelning till följd av boskillnad, hemskillnad eller äktenskapsskillnad och försäkringens ursprunglige ägare därefter är berättigad till avdrag för periodiskt understöd till den nye ägaren av försäkringen. Härav följer alltså att om P-försäkring byter ägare genom bodelning under bestående äktenskap så skall skattskyldigheten för utfallande belopp ändå ligga kvar på den tidigare ägaren. Detsamma blir fallet om annan än försäkringsägaren tillskiftas försäkring vid bodelning och separation mellan makarna men dessa senare åter flyttar samman. Å andra sidan bör man enligt kommittén kunna godta att den nye ägaren blir skattskyldig för utfallande belopp om försäkringen överläts genom utmätning, ackord eller konkurs.

Under vissa omständigheter bör vidare enligt kommitténs mening godtas att skattskyldigheten för utfallande belopp övergår till hemmavarande barn om barnet vid bodelning på grund av ene makens död tillskiftas del av efterlevande makes P-försäkring. Så bör emellertid vara fallet endast om P-försäkringen med hänsyn till boets tillgångar i övrigt måste tas i anspråk för barnets laglott. För att klarlägga förhållandena i dessa fall kan krävas utredning av sådan omfattning och svårighetsgrad att den inte torde kunna ske vid taxeringen i första instans. Med hänsyn härtill och då endast få fall av detta slag kan tänkas uppkomma anser kommittén det ändamålsenligt att förvärvaren anses skattskyldig först efter särskilt medgivande. Enligt kommittén kan även andra dispensfall tänkas. Kommittén föreslår riksskatteverket som dispensmyndighet.

Kommittén påpekar också att en kedja av överlåtelser av en och samma försäkring kan förekomma. Avgörande för vem som skall skatta för utfallande belopp skall givetvis även i sådant fall vara hurvida tidigare överlåtelser är av sådan karaktär att de kan godtas enligt vad som sagts i det föregående. Har en ägare överlåtit försäkringen till annan fysisk person utan att skattskyldigheten för utfallande belopp övergått på den nye ägaren skall inte den omständigheten att den nye ägaren genom en i sig godtagbar överlåtelse avhänder sig äganderätten till annan fysisk person eller insätter förmånstagare inverka på skattskyldigheten för utfallande belopp. Kommittén åskådliggör skattskyldigheten för utfallande belopp genom följande uppställning, där A är den ursprunglige ägaren och B, C och D senare ägare i nämnd ord-

ning. Överlåtelse som inte medför ändring i skattskyldigheten betecknas med — och överlåtelse efter vilka den nye ägaren blir skattskyldig med +. I exemplen förutsätts att den ursprunglige ägaren A lever när den senaste ägaren D lyfter pensionen.

	Skattskyldig
A—B—C—D	A
A+B—C—D	B
A—B+C—D	A
A—B—C+D	A
A+B+C—D	C
A+B—C+D	B
A—B+C+D	A
A+B+C+D	D

Kommittén anser vidare att den skattskyldighet som skall åvila resp. ägare bör begränsas till belopp som svarar mot den premiebetalning han fullgjort. Om premiebetalningen inte var helt fullgjord före den första överlåtelsen bör försäkringen kunna uppdelas i fribrev, svarande mot de olika ägarnas premieprestationer. Varje sådan del av försäkringen kan betraktas som en fristående försäkring där en enda person har betalat samtliga premier och därför räknas såsom ursprunglig ägare i förhållande till senare överlåtelse.

I fråga om försäkringar som överlåtits före publiceringen av kommitténs promemoria anser kommittén att den som är ägare av försäkringen vid publiceringen den 8 december 1972 skall anses skattskyldig för utfallande belopp om inte därefter sker sådan överlåtelse som enligt det föregående kan föranleda övergång av äganderätten. Däremot bör andra överlåtelse som kan vara föranledda av innehållet i promemorian inte föranleda ändrad beskattningssituation även om de genomförs före den förslagna lagstiftningens ikraftträdande. Speciella regler bör dock enligt kommittén gälla för försäkring som tecknats något av åren 1970—1972 och för vilken försäkringsägarens make erlagt hela eller huvudsakliga delen av premien. Som tidigare angetts bör enligt kommitténs mening den av makarna som fått avdraget i princip beskattas för utfallande belopp. För att inte premiebetalande make skall undgå beskattning efter överlåtelse av försäkring till andre maken föreslår kommittén att överlåtelse av sådana försäkringar mellan makar undantas från huvudregeln att den som efter överlåtelse äger P-försäkring vid publiceringen av promemorian skall anses skattskyldig för utfallande belopp. Anledning kan dock i vissa fall finnas att överlåta försäkring för vilken försäkringsägarens make betalt premierna till andre maken. Är premiebetalningen inte avslutad finns visserligen möjligheten med fribrev eller överflyttning av försäkringen på premiebetalaren till den del den motsvaras av återstående premiebetalningar. Det kan

emellertid framstå som naturligt för makarna att överflytta äganderätten för hela försäkringen på premiebetalande maken. Kommittén anser därför att möjlighet bör finnas för ägaren att med överflyttning av skattskyldigheten som följd överlåta försäkring på sin make om denne erlagt tidigare premier. Enligt kommittén bör dock överlåtelse för att få denna verkan ske under år 1973.

Överlåtelse av P-försäkring till juridisk person

Som tidigare angetts gäller särskilda bestämmelser för det fall att P-försäkring under försäkringstagarens livstid överlåts till annan juridisk person än pensionsstiftelse. Dessa bestämmelser innebär att försäkringstagaren vid sådan överlåtelse beskattas för ett belopp motsvarande försäkringens värde vid tiden för äganderättens övergång.

Bestämmelserna om beskattning vid överlåtelse av P-försäkring till annan juridisk person än pensionsstiftelse avser närmast att hindra gåvor av t.ex. engångsbetalda P-försäkringar till juridiska personer som är fria från inkomstskatteplikt. Då försäkring efter sådan överlåtelse synes ha förlorat sin karaktär av pensioneringsinstrument har samma påföljder ansetts böra inträda vid överlåtelse som när P-försäkring ändras till K-försäkring.

Kommittén påpekar att bestämmelsernas utformning medför beskattning i vissa fall där detta inte torde ha avsetts. Härvid syftar kommittén på de överlåtelser av tjänstepensionsförsäkringar som sker från anställda till deras arbetsgivare eller arbetsgivare emellan.

Tjänstepensionsförsäkring meddelas antingen åt den anställde eller åt arbetsgivaren såsom försäkringstagare och ägare till försäkringen. I det senare fallet insätter arbetsgivaren den anställde och dennes anhöriga som förmånstagare regelmässigt genom oåterkalleliga förmånstagareförordnanden. I båda fallen betalar arbetsgivaren premien för försäkringen eller åtminstone del därav.

Är den anställde försäkringsägare kan han av flera skäl önska överlåta försäkringen till sin arbetsgivare. Kommittén påpekar att om gift anställd är försäkringsägare och äktenskapet upplöses genom skilsmässa hans make har anspråk på hälften av försäkringens värde till följd av giftorätt. Överlåts däremot äganderätten till arbetsgivaren är försäkringen fredad från anspråk från andre maken i händelse av skilsmässa. Vidare gäller att om den anställde äger försäkringen och den anställdes make avlider hälften av försäkringens värde vid dödsfallet ingår i den avlidnes kvarlåtenskap och blir arvsbeskattad. Vad som tillfaller förmånstagare enligt tjänstepensionsförsäkring är däremot fritt från arvsskatt. Slutligen kan framhållas att om en av den anställde ägd tjänstepensionsförsäkring är ställd att tillfalla efterlevande make såsom förmånstagare och den anställdes barn inte får full täckning för sin laglott ur boet eller andra försäkringar, till vilka de kan vara förmåns-

tagare, maken kan bli nödsakad att avstå från en del av tjänstepensionsförsäkringen.

Enligt kommittén kan även överlåtelse av tjänstepensionsförsäkring från tidigare arbetsgivare till ny arbetsgivare komma i fråga.

Det är enligt kommittén uppenbart att lagstiftaren inte avsett att avskattning skall ske när tjänstepensionsförsäkring överläts till arbetsgivare som är juridisk person och avsikten är att försäkringen även efter överlåtelsen skall tjäna pensioneringssyfte. Vid anställds överlåtelse av pensionsförsäkring till arbetsgivaren är det inte fråga om någon verklig överföring av försäkringen, eftersom överlåtaren förbehåller sig och sina efterlevande rätten till utfallande belopp. Med hänsyn härtill finns enligt kommitténs mening inga motiv för en avskattning i samband med överlåtelsen. Det är vid detta ställningstagande väsentligt att hålla i minnet bl.a. att den anställda kommer att beskattas för utfallande belopp även om hans arbetsgivare är ägare till försäkringen. Det fiskala intresset är härigenom tillgodosett. Kommittén påpekar vidare att det får anses lika omotiverat att arbetsgivare, som tecknat P-försäkring för anställd och överlåter försäkringen till dennes nye arbetsgivare, skall betala inkomstskatt för försäkringens värde.

Remissyttrandena

Avdragsrätt för P-försäkringspremier

Kommitténs förslag i denna del har i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Bland de invändningar mot enskilda punkter i förslaget som framförs av dessa instanser kan nämnas att några uttalar sig för ett bibehållande av avdragsrätten för premier för makes efterlevandepensionsförsäkring samt för redan tecknade försäkringar. Vidare framförs önskemål om undantagsbestämmelser för faktiskt sambeskattade. Några instanser anser att avdragsrätten bör slopas även för premier för P-försäkringar som ägs av barn. Kommitténs förslag avstyrks av nio remissinstanser. De motiverar sitt ställningstagande främst med att frågan inte bör lösas förrän 1972 års utredning av skattesystemet m. m. tagit ställning till beskattningen av de faktiskt sambeskattade.

Länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län liksom *TCO* tillstyrker helt förslaget eller lämnar det utan erinran.

Frågan om bibehållen avdragsrätt för premier för makes efterlevandepensionsförsäkring tas upp av bl. a. *Folksam*. Bolaget anser att försäkringar som endast omfattar efterlevandepension kan undantas utan att syftet med lagstiftningen åsidosätts. Sådan pension kan inte utfalla förrän den ena maken avlidit varför någon inte avsedd skattevinst är utesluten makarna emellan. Försäkringskydd i form av efterlevandepen-

sion kan visserligen ordnas med den premiebetalande maken som försäkringstagare till de försäkringar som erfordras. Enligt Folksam kan emellertid ett sådant arrangemang innebära vissa nackdelar. Makarnas hemmavarande barn kan sålunda inte vara förmånstagare med skattskyldighet till belopp som utfaller om den icke premiebetalande maken dör först. Folksam pekar i detta sammanhang också på försäkringsbehovet för personer som sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden. Om i ett sådant fall endast mannen förvärvsarbetar är det enligt Folksam motiverat att kvinnan är försäkringstagare till efterlevandepensionsförsäkring på mannens liv för att inte riskera att halva pensionen går till barns laglott. För ett bibehållande av avdragsrätten i fråga om efterlevandepensionsförsäkringar uttalar sig också bl. a. *försäkringsinspektionen* och *Svenska försäkringsbolags riksförbund*.

Förslaget att avdragsförbudet skall gälla även i fråga om redan tecknade försäkringar har mött erinringar från några håll. *KF* kan sålunda inte tillstyrka förslaget i den mån det gäller försäkringar tecknade före den dag kommitténs förslag offentliggjordes, eftersom det kan medföra ekonomiska nackdelar för de berörda. *RSV* ifrågasätter om inte förslaget tillbakaverkande kraft borde begränsas till försäkringar som tecknats efter ingången av år 1970. Enligt *RSV* kan det nämligen inte med fog göras gällande att försäkringar, som tecknats före 1970 års skattereform, tillkommit huvudsakligen av skatteskäl.

Kammarrätten i Göteborg har i och för sig inte något att erinra mot att avdragsrätten för premie för makes pensionsförsäkring slopas. *Kammarrätten* avstyrker emellertid förslaget till den del det avser försäkringsägarens rätt att utnyttja premieavdrag även i annan kommun än hemortskommunen och i vissa fall under en sexårsperiod. *Kammarrätten* anser att förslaget i denna del innebär en ytterligare komplicering av skattereglerna som är betänklig.

Kommitténs förslag beträffande lagstiftningens ikraftträdande kritiserar av *Svenska försäkringsbolags riksförbund*. Riksförbundet anför bl. a. i de fall ena maken hittills varit premiebetalare och andra maken ägare till en P-försäkring står i allmänhet flera olika vägar till buds för berörda familjer som vill upprätthålla försäkringsskyddet. Det möter stora svårigheter att ur livförsäkringsbolagens totala bestånd, omfattande flera miljoner försäkringar, leta fram de pensionsförsäkringar som berörs av kommitténs förslag och snabbt ge berörda kunder adekvat information och service. Redan under de första månaderna 1973 kommer premier för vissa berörda försäkringar att erläggas. Förbundet finner det därför mycket angeläget att beträffande försäkringar tecknade före år 1973 nuvarande regler om avdragsrätt bibehålles för inkomståret 1973. Härigenom vinnes erforderligt rådrum för kontakt mellan försäkringsgivare och försäkringstagare och för vidtagande av erforderliga åtgärder.

Några av de remissinstanser som i princip godtar kommitténs förslag framhåller att det bör skapas förutsättningar för tillgodoseendet av berättigade behov av försäkringar för makar som faktiskt sambeskattas. Sådana synpunkter redovisar bl. a. *Familjeföretagens förening*, *SACO*, *SR* och *Svenska försäkringsbolags riksförbund*.

Några instanser har berört frågan om avdragsrätten för premier för omyndiga barns försäkringar. *LO* anser att det saknas skäl bibehålla denna avdragsrätt. En sådan avdragsrätt innebär att förbudet mot periodiskt understöd till annans undervisning eller uppfostran kan kringgås. *Försäkringsinspektionen* vänder sig mot kommitténs uttalande att gällande åldersspärrar för P-försäkring torde vara tillräcklig garanti för missbruk av avdrag för premier för omyndiga barns försäkringar. Den åldersspärr som gäller för P-försäkring anknyter till den försäkrades ålder då pensionen börjar utgå. Försäkringsbolagen tillämpar emellertid den självpåtagna begränsningen vid tecknandet av P-försäkring, som innefattar ålderspension knuten till annat liv än försäkringstagarens, att även försäkringstagaren skall ha fyllt 55 år innan pensionen börjar utbetalas. Inspektionen utgår från att kommittén i det fortsatta arbetet överväger en sådan ändring av gällande beskattningsregler, att den av bolagen nu frivilligt tillämpade åldersspärren inarbetas i dessa. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anser också att vissa ändringar i förslaget är påkallade med hänsyn till den kvarstående avdragsrätten i fråga om omyndiga barns försäkringar. Länsstyrelsen pekar bl. a. på möjligheten för förälder att teckna försäkring på eget liv och sedan överlåta försäkringen på barnet.

Riksförsäkringsverket redovisar närmast en tveksam inställning till förslaget att slopa avdragsrätt för makeägd försäkring och anför bl. a. Verket meddelar frivillig pensionsförsäkring i två olika former dels för temporär ålderspension, dels för livsvarig ålderspension. Genom inbetalning av avgifter till frivillig pensionsförsäkring hos verket erhåller den, på vars liv pensionsförsäkringen har tecknats, rätt till pension för egen del. Det finns alltså ingen möjlighet att teckna egen pensionsförsäkring hos verket på annans liv såsom t. ex. änkepension. Verkets pensionsförsäkring kan inte heller överlåtas. Kommitténs förslag innebär att möjligheten att trygga hemmavarande makes pensionering genom inbetalningar till verkets frivilliga pensionsförsäkring skulle komma att begränsas. Verket anser att en eventuell ändring av skattelagstiftningen i denna del inte bör tillämpas på inbetalningar som gjorts innan den föreslagna lagstiftningen trätt i kraft.

Kommitténs förslag har nästan genomgående avstyrkts av de remissinstanser som företräder näringslivet.

SAF och *Sveriges industriförbund* ställer sig avvisande till förslaget. De erinrar om att 1972 års skatteutredning har att med förtur behandla

frågan om faktiskt sambeskattade makar och anser det mot denna bakgrund inte lämpligt att det nu görs provisoriska arrangemang som ingriper i makarnas beskattning. Om man i likhet med kommittén anser att föreliggande fråga är av så väsentlig betydelse att man inte kan avvakta ställningstagandena från 1972 års skattcutredning bör i vart fall ingrepp inte göras i annat än uppdelningen mellan A- och B-inkomster. Ett genomförande av kommittéförslaget skulle medföra att skattelagstiftningen skulle bli än mer komplicerad och än mer avlägsna sig från tidigare godtagna principiella riktlinjer. Under alla omständigheter bör försäkringar som tecknats innan 1970 års lagstiftning antogs liksom de försäkringar som make ägt under minst tre år före äktenskapets ingående även i fortsättningen följa nuvarande bestämmelser. Detsamma bör gälla för försäkringar med livsvarig pension eller efterlevandepension. Likaså bör vid fall av s. k. faktisk sambeskattning rätt till avdrag föreligga för premier som inte överstiger halva nettointäkten av förvärvskällan i fråga. Även LRF är av den meningen att man inte på sätt föreslagits bör lösa en delfråga, som är en följd av övergången till individuell beskattning, innan frågan om de faktiskt sambeskattade lösts. Förbundet delar kommitténs mening att den närmast till hands liggande metoden att lösa den föreliggande frågan är att ändra på inkomstsidan så att till A-inkomst hänförs endast pension som härrör från arbete. Enligt förbundets uppfattning utgör denna metod enda sättet att skapa rättvisa med nuvarande system med A- och B-inkomst.

Beskattning av belopp som utfaller på grund av P-försäkringar tecknade åren 1970—1972

Förslaget om särbehandling av försäkringar tecknade åren 1970—1972 avstyrks av så gott som samtliga remissinstanser. Härvid pekas genomgående på att förslaget medför alltför stora tillämpnings- och kontrollsvårigheter. Åtskilliga instanser anför också principiella skäl mot en lagstiftning med retroaktiv verkan. LO och TCO anser sig i huvudsak kunna biträda kommitténs förslag.

RSV godtar förslaget med viss modifiering. Verket anser att endast ålderspensionsförsäkringar tecknade och slutbetalda under åren 1970—1972 bör omfattas av förslaget. Någon anledning att göra skillnad mellan livsvariga och temporära ålderspensioner anser verket inte finnas. Enligt verket ingriper man med en sådan lösning mot de mest flagranta fallen av omotiverade skattelättnader och begränsar arbetet på kontrollsidan. Verket föreslår att kontrollsystemet utformas så att taxeringsmyndigheterna redan under år 1973 eller 1974 kan utreda vem av makarna som kan antas bli skattskyldig för belopp som sedermera utfaller p. g. a. de berörda försäkringarna. Försäkringsbolagen bör därför åläggas att under år 1973 till taxeringsmyndigheterna lämna uppgift om samtliga berörda försäkringar. Taxeringsmyndigheterna får därigenom möjlighet

att med ledning av makarnas deklARATIONER utreda vem av makarna som åtnjutit avdrag för premierna. Uppgift härom lämnas till försäkringsbolagen som åläggs att i kontrolluppgifter för de år pensionen utfaller ange vem av makarna som är skattskyldig för utfallande belopp.

Kritiken mot det av kommittén föreslagna kontrollsystemet riktar sig främst mot det förhållandet att taxeringsmyndigheterna sedan deklaramaterialet förstörts är hänvisade till taxeringslängderna för sin bedömning. Flera instanser ser häri en risk för att bestämmelserna drabbar olika och framstår som orättvisa. Sådana synpunkter framförs bl. a. av *Sveriges advokatsamfund*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund* och *Folksam*.

Flera instanser, bl. a. *TOR*, uttrycker oro för det merarbete förslaget medför för taxeringsnämnderna i framtiden och anser att det kan leda till att angelägnare granskningsuppgifter eftersätts.

Kammarrätten i Göteborg anser att förslaget innebär ovanligt stora svårigheter när det gäller den praktiska tillämpningen. Först och främst synes kontroll- och bedömningsuppgiften förutsätta att taxeringsorganisationen har förhållandevis ingående kunskaper om gällande skatte- och andra regler beträffande pensionsförsäkringar. En särskild svårighet ligger säkerligen i ställningstagandet till rekvisitet huruvida försäkringsägarrens make åtnjutit avdrag "till övervägande del" för avgifterna under ifrågavarande år. Särskilt svårbedömda synes de fall bli, där ömsom ena, ömsom andra maken betalt premier till pensionsförsäkringen eller där ett flertal försäkringar kommer med i bilden.

Det stora flertalet instanser anför också principiella skäl mot en lagstiftning med tillbakaverkande effekt. De synpunkter som härvid framförs ansluter sig i huvudsak till vad ledamöterna Magnusson och Schönmeyr anfört i sin reservation. Flera instanser, bl. a. *Sveriges advokatsamfund*, *Svenska revisorsamfundet*, *Familjeföretagens förening* och *Svenska företagares riksförbund* anser att kommittén inte redovisat godtagbart underlag till stöd för sitt påstående att ifrågavarande försäkringar tillkommit huvudsakligen av skatteskal.

Överlåtelse av P-försäkring till fysisk person

Det helt övervägande antalet remissinstanser godtar kommitténs förslag i huvudsak. Det gäller bl. a. *länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Göteborgs och Bohus* samt *Västernorrlands län* liksom *TCO* och *KF*. Tre instanser anser dock att ändrad lagstiftning i ämnet bör anstå till dess frågan om beskattning av periodiskt understöd lösts.

Ett par instanser förordar andra lösningar. *LO* framhåller sålunda att kommitténs förslag förutsätter ett system för kontroll av om pensionsförsäkring bytt ägare och anser det tveksamt om ett förmodligen administrativt betungande kontrollsystem är motiverat med hänsyn till det ringa antalet överlåtelser som förekommer. *LO* ifrågasätter därför rät-

ten att överlåta pensionsförsäkringar i andra fall än de som enligt kommitténs förslag forfarande skulle medföra en överflyttning av skattskyldigheten. *LRF* finner förslaget alltför komplicerat och svåröverskådligt främst genom kopplingen mellan avdrag för premier och beskattning av utfallande belopp.

Frågan om vilka överlåtelser som skall medföra övergång av skattskyldigheten och den därmed sammanhängande dispensfrågan tas upp av några instanser. *Föreningen auktoriserade revisorer* hävdar att överlåtelse till den försäkrades arbetsgivare bör godtas i skattesammanhang även i det fall arbetsgivaren är fysisk person. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* anser att överlåtelse av tjänstepensionsförsäkring från arbetsgivare till arbetstagare, t. ex. i samband med att anställningen upphör, bör medföra övergång av skattskyldigheten. Förbundet föreslår därför att överlåtelse p. g. a. anställningsförhållande medtas i uppräknningen av godtagbara överlåtelser i lagtexten. *Kammarrätten i Göteborg* finner det befogat att riksskatteverket skall kunna meddela dispens men anser att verkets beslut bör kunna överklagas till skattedomstolarna.

Övergångsbestämmelserna har mött erinringar från flera håll.

Några instanser, bl. a. *försäkringsinspektionen*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund* och *SHIO*, anser att de nya reglerna bör gälla för överlåtelser efter ingången av år 1973, medan *LRF* anser att de bör gälla för överlåtelser efter lagstiftningens ikraftträdande.

Föreskriften i övergångsbestämmelserna att överlåtelse av försäkring under år 1973 på den väsentligen premiebetalande maken skall medföra överflyttning av skattskyldigheten i sin helhet har berörts av ett par instanser. *RSV* anser att alltför kort tid kommer att stå till de berörda skattskyldigas förfogande för att överföra äganderätten och föreslår att tidsfristen utsträcks att gälla t. o. m. år 1974. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* anser att föreskriften bör utgå och hävdar att en sådan överflyttning av skattskyldigheten i regel inte är till fördel för makarna.

Kommitténs förslag i denna del avstyrks av *SAF*, *Sveriges industriförbund* och *Sveriges grossistförbund*.

Överlåtelse av P-försäkring till juridisk person

De remissinstanser som behandlat denna fråga tillstyrker genomgående kommitténs förslag eller lämnar det utan erinran.

RSV ifrågasätter dock om överlåtelse bör godtas till fåmansbolag, i synnerhet när fråga är om förvaltningsbolag.

Departementschefen

Inledning

Inkomstbeskattning av livförsäkring sker efter endera av två principer. Enligt den ena medges principiellt inte avdrag för premien. I så fall be-

skattas inte utfallande belopp. Denna metod gäller för kapitalförsäkring (K-försäkring). Enligt den andra principen har den skattskyldige rätt till avdrag för försäkringspremie. Mot detta svarar skatteplikt för den ersättning som utfaller på grund av försäkringen. Detta gäller i fråga om pensionsförsäkring (P-försäkring).

Vad som skall förstås med K-försäkring och P-försäkring framgår av punkt 1 av anvisningarna till 31 § KL. Avdragsrätt för erlagd premie för P-försäkring tillkommer enligt 46 § 2 mom. KL försäkringens ägare såsom allmänt avdrag. Vidare äger enligt samma lagrum skattskyldig göra avdrag för premie som erlagts för försäkring vilken ägs av hans make eller omyndiga barn. I fråga om P-försäkring som tagits i samband med tjänst får avdrag för erlagd premie göras i förvärvskällan tjänst. Skattskyldig för utfallande belopp är i allmänhet den som vid tidpunkten då beloppet utfaller äger försäkringen. Genom insättande av förmånstagare kan emellertid i vissa fall förmånstagaren bli skattskyldig för vad som utfaller på grund av försäkringen.

I skilda sammanhang har uppmärksammats att bestämmelserna rörande försäkringsbeskattningen utnyttjats i skatteundrandragande syfte. Olika åtgärder har vidtagits på skatteområdet för att råda bot häremot. Jag vill här endast erinra om den år 1969 beslutade ändringen som innebar att avdrag för P-försäkring som tecknats i utomlands bedriven rörelse slopades. Jag uttalade i samband med tillkomsten av 1969 års lagstiftning att frågan om beskattningen av P-försäkringar som meddelats i här i landet bedriven försäkringsrörelse ytterligare borde övervägas.

Den år 1971 tillkallade livförsäkringsskattekommittén har under sitt hittillsvarande arbete funnit det lämpligt att vissa frågor inom utredningsområdet löses utan att slutförandet av kommitténs arbete avvaktas. I december 1972 avlämnade kommittén promemoria om vissa beskattningsfrågor angående frivillig P-försäkring (Ds Fi 1972: 10). Förslagen i promemorian avser dels avdragsrätten för premie för makes P-försäkring och beskattningen av belopp som utfaller på grund av vissa P-försäkringar, dels beskattningen efter överlåtelse av P-försäkring.

Jag har erinrat om att åtgärder vidtagits i skilda sammanhang för att motverka att P-försäkringen utnyttjas i skatteundrandragande syfte. Det torde kunna förutsättas att den nu pågående översynen av livförsäkringsbeskattningen blir tämligen genomgripande. Med hänsyn till de komplicerade problem kommittén har att behandla kan det emellertid förväntas att kommittén inte hinner slutföra sitt arbete under innevarande år. Det är inte heller nu möjligt att överblicka när en lagstiftning i anledning av kommitténs slutliga förslag kan komma att träda i kraft. Mot den bakgrunden anser jag det påkallat att nu framlägga förslag i syfte att bl. a. motverka de möjligheter till inkomstöverflyttning mellan

makar som nuvarande regler medger. Den lagstiftning jag här kommer att förorda får ses som provisorisk i avvaktan på att kommittén slutför sitt arbete.

Avdrag för premie för makes P-försäkring m. m.

Kommittén påpekar den ändrade situation som uppkommit till följd av 1970 års skattereform. Genom att premie för P-försäkring är avdragsgill och utfallande belopp utgör A-inkomst kan en inkomstöverflyttning göras mellan makar. Betydande fördelar kan härvid uppkomma om makarnas inkomster i storlek väsentligen skiljer sig från varandra.

Kommittén diskuterar olika lösningar för att motverka att P-försäkringar i dessa fall utnyttjas för att uppnå inte avsedda förmåner vid beskattningen. Den lösning kommittén anser ligga närmast till hands är att låta endast pension som utgår på grund av utförd arbetsprestation utgöra A-inkomst medan pension som utfaller på annan grund skulle utgöra B-inkomst. Kommittén har emellertid avstått från att föreslå en ändrad gränsdragning mellan A- och B-inkomst. Detta har motiverats med att förutsättningar f. n. saknas för att kunna uppställa generella regler för när pension skall anses ha tillräckligt samband med arbete för att utgöra A-inkomst. Kommittén har i stället valt att föreslå en begränsning av avdragsrätten för P-försäkringspremier. Förslaget innebär att avdraget för premie för makes P-försäkring slopas och att avdraget för egen P-försäkring begränsas till så stort belopp att underskott inte uppkommer vid taxeringen. För ett sådant system är det nödvändigt att avdrag för egen P-försäkring åtnjuts först efter övriga allmänna avdrag. Vidare föreslår kommittén viss särbehandling vid beskattning av utfallande belopp på grund av försäkring som kan antas ha tecknats under inflytande av 1970 års skattereform. Förslaget i denna del innebär i stort att i fråga om försäkring som tecknats under perioden 1970—1972 den av makarna som åtnjuter avdrag för premier under denna period skall skatta för utfallande belopp i förhållande till avdraget.

Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget om slopad avdragsrätt för premier för makeägd P-försäkring och begränsning av avdrag för premier för egen försäkring. Förslaget om särbehandling av vissa försäkringar tecknade under perioden 1970—1972 avstyrks däremot av det helt övervägande antalet remissinstanser. Härvid pekas såväl på de svårigheter tillämpningen av förslaget oundvikligen måste medföra som på att förslaget kommer att ge en viss tillbakaverkande effekt.

I fråga om en lagstiftning av tillfällig karaktär är det särskilt viktigt att den är relativt enkel i tillämpningen. Jag delar kommitténs uppfattning att det inte är möjligt att med enkla och lättillämpade regler ändra gränsdragningen mellan A- och B-inkomst så att man eliminerar de opåkallade fördelar som f. n. kan erhållas. Det är i flertalet fall inte

möjligt att urskilja vilka utbetalningar på grund av P-försäkringar som kan anses utgöra uppskjuten arbetsinkomst. Huvudsyftet med 1970 års skattereform var att få till stånd en individuell beskattning av makars arbetsinkomster. Gränsdragningen mellan arbetsinkomst och annan inkomst skulle vara enkel i tillämpningen och samtidigt ge ett tillfredsställande resultat i materiellt hänseende. Under arbetet med denna reform fästes särskild uppmärksamhet vid belopp som utfaller på grund av P-försäkring. Till den del sådana utfallande belopp utgör uppskjuten arbetsinkomst var det självklart att beloppen i likhet med andra pensioner skulle anses som A-inkomst. Det ansågs emellertid kunna godtas att alla utbetalningar på grund av P-försäkringen hänfördes till A-inkomst. För att upprätthålla ett berättigat krav på lättillämpade regler skulle vid en ändrad gränsdragning mellan A- och B-inkomsterna behöva tillgripas schabloner för att avgöra när en uppskjuten arbetsinkomst skulle anses föreligga. Ett sådant system skulle dock inte ge materiell rättvisa. Jag anser därför i likhet med kommittén den lämpligaste lösningen vara att begränsa avdragsrätten för P-försäkringar.

Invändningarna mot kommitténs förslag riktar sig främst mot att förslaget motverkar möjligheterna att ordna pension för make som arbetar i andra makens jordbruk eller rörelse och att åstadkomma efterlevandepensionsskydd åt andra maken genom försäkring som denne äger. Jag vill i detta sammanhang peka på att utbyggnaden av den allmänna pensioneringen, dvs. folkpensionen och allmänna tilläggspensionen, även innebär ett skydd för efterlevande make som inte haft arbetsinkomst. Till detta kommer att skattskyldig genom egen pension kan säkerställa makes pensionering. Mot den bakgrunden anser jag mig kunna förorda kommitténs förslag om slopande av avdragsrätten för premie för makeägd försäkring. Detta innebär visserligen att förutsättningarna för redan ingångna avtal helt förändras. Det finns emellertid möjligheter att anpassa försäkringsvillkoren med hänsyn till det nya läget. En försäkring kan nämligen ersättas med s. k. fribrev. Vidare vill jag redan nu avisera att jag i det följande avser att förorda möjlighet att överlåta P-försäkring i det fall försäkringsägarens make erlagt premierna för försäkringen. Härigenom kan alltså försäkringen hållas vid liv med avdragsrätt för premierna även om försäkringstagaren inte själv betalat premierna.

Ett slopande av avdragsrätten för makeägd P-försäkring måste för att få avsedd verkan kompletteras med bestämmelser som hindrar att make indirekt får avdrag för premierna genom att han tillgodoförs avdrag som den andra maken inte kunnat utnyttja. Jag godtar i detta hänseende kommitténs förslag att avdragsrätten begränsas till skillnaden mellan sammanlagda beloppet av inkomsterna från de olika förvärvskällorna och övriga allmänna avdrag. Vid kommunaltaxeringen skall avdraget i första hand åtnjutas i hemortskommunen och därefter

i andra kommuner där den skattskyldige taxeras. I den mån avdraget inte kan åtnjutas för det beskattningsår premien erlagts får beloppet dras av vid taxering för något av de följande sex beskattningsåren. Finns avräkningsbar inkomst i flera kommuner skall avräkningen ske i den ordning som anges i KL. Vad jag här förordat föranleder ändring i 46 § 2 mom. KL.

Kommittén har vidare föreslagit viss särbehandling vid beskattning av utfallande belopp på grund av P-försäkringar tecknade under perioden 1970—1972. Förslaget innebär i stort att i de fall försäkringsägarens make erhållit avdrag för premierna skall denne också skatta för utfallande belopp. Det helt övervägande antalet remissinstanser har avstyrkt förslaget i denna del med hänvisning bl. a. till att det får tillbakaverkande effekt. För min del anser jag att det i och för sig kan finnas skäl för särbehandling av dessa försäkringar. Å andra sidan måste såväl skälen för denna särbehandling som det resultat denna skulle innebära vägas mot det merarbete kommittéförslaget skulle medföra för både beskattningsmyndigheterna och berörda försäkringsgivare och skattskyldiga. Visserligen kan detta arbete väsentligt begränsas om — som en remissinstans föreslagit — särbehandlingen endast skulle omfatta försäkringar tecknade och slutbetalade under perioden 1970—1972. Ofrånkomligen skulle emellertid även ett så utformat system vålla inte obetydligt merarbete för berörda parter. Jag är därför inte beredd att tillstyrka kommitténs förslag i detta hänseende. Innebörden blir härigenom att belopp som utfaller på grund av P-försäkring kommer att beskattas som A-inkomst hos den make som äger försäkringen oavsett vem av makarna som tillgodogjort sig avdraget för premierna. Jag vill emellertid understrika att beloppet alltid kommer att beskattas.

Överlåtelse av P-försäkring

Kommitténs förslag avser överlåtelse till såväl fysisk som juridisk person. Såvitt avser överlåtelser till fysisk person innebär förslaget i huvudsak att den som överlåter sin P-försäkring skall oavsett överlåtelsen vara skattskyldig för utfallande belopp till den del det svarar mot premiebetalning han fullgjort. I vissa fall skall dock skattskyldigheten gå över till förvärvaren. Vidare föreslås speciella regler för överlåtelser mellan makar under år 1973. Förslaget angående överlåtelser till juridisk person innebär att överlåtelser till arbetsgivare av P-försäkring, som tagits i samband med tjänst, inte skall föranleda avskattning.

I remissyttrandena redovisas i huvudsak en positiv inställning till kommitténs förslag. Några remissinstanser uttalar sig dock för att överlåtelse av P-försäkring som tagits i samband med tjänst i vissa fall även skall medföra övergång av skattskyldigheten för utfallande belopp. En remissinstans ifrågasätter om överlåtelse till fåmansbolag av P-försäkring som

tagits i samband med tjänst bör undantas från gällande bestämmelser om avskattning, i synnerhet när fråga är om överlåtelse till förvaltningsföretag.

Jag delar kommitténs uppfattning om nödvändigheten av att förhindra den möjlighet som finns att genom överlåtelse av P-försäkring till fysisk person kringgå nuvarande bestämmelser om avdrag för periodiskt understöd. Skäl kan ej heller anföras för olika behandling av utfallande belopp beroende på om försäkringen överlåtits mot vederlag eller ej.

Kommitténs förslag bygger på principen att den som överlåter sin P-försäkring till fysisk person under livstiden i princip skall vara skattskyldig för utfallande belopp oavsett överlåtelsen. De överlåtelse som enligt förslaget även skall medföra övergång av skattskyldigheten återkommer jag till i det följande. Den möjlighet som f. n. finns att genom insättande av förmånstagare i vissa fall överflytta skattskyldigheten för utfallande belopp bör enligt kommitténs mening bibehållas. Jag delar detta ställningstagande men vill samtidigt understryka att överflyttning av skattskyldigheten är begränsad till fall där utbetalning av motsvarande belopp kunnat dras av hos försäkringsägaren som omkostnad eller periodiskt understöd och beskattas hos förmånstagaren.

En försäkring kan överlåtas innan premierna slutbetalats. För sådana fall föreslår kommittén att skattskyldigheten för utfallande belopp skall åligga förutvarande ägaren i förhållande till vad han erlagt av premier. Med ett sådant system kommer rätten till avdrag för premiekostnaden i princip att motsvaras av beskattning för utfallande belopp. En delad skattskyldighet för utfallande belopp kan emellertid komma att medföra utredningssvårigheter. Har överlåtelsen skett mer än sex år före det pension börjar utgå kan i många fall kontroll av vilka premier förutvarande och nye ägaren erlagt inte göras. Även om försäkringsgivaren i allmänhet underrättas i samband med överlåtelsen är detta inte någon förutsättning för giltig överlåtelse. Anstalten kan alltså i vissa fall få vetskap om överlåtelsen först i samband med att någon påkallar utbetalning av försäkringsbelopp. I dessa fall kan anstalten inte vara behjälplig med upplysning om vilka premier olika ägare betalat. Samtidigt kan naturligtvis deklaraionsmaterialet vara makulerat.

Betydande kontrollsvårigheter är alltså förknippade med kommitténs förslag. Härtill kommer att bärande skäl i regel inte finns för att över huvud godta en överlåtelse av pensionsförsäkring under försäkringstagarens livstid med ändrad beskattning som följd. Mot bakgrunden härav vill jag här förorda en annan lösning. Enligt min mening bör försäkringstagaren anses skattskyldig för utfallande belopp på grund av försäkringen oavsett om han erlagt samtliga premier eller annan ägare betalat någon eller några premier. För att hindra att en sådan metod används för att få obehöriga fördelar är det nödvändigt att försäkringstagaren i skattmässigt hänseende anses som försäkring-

ens ägare även efter överlåtelse av försäkringen. Detta innebär alltså att även efter överlåtelsen endast försäkringstagaren i dessa fall kan erhålla avdrag för premier för försäkringen. Som förutsättning för sådant avdrag skall vidare självfallet gälla att försäkringstagaren erlagt premien. Med försäkringstagare skall härvid avses den som personligen eller genom ombud träffat avtal om försäkringen med försäkringsgivaren.

Kommittéförslaget innebär vidare att i de fall överlåtelse sker skattskyldigheten för utfallande belopp skall åvila försäkringstagaren oavsett om nye ägaren insatt förmånstagare. Förmånstagareförordnande kan vara antingen återkalleligt eller oåterkalleligt. Förordnandet görs oåterkalleligt genom att försäkringstagaren gentemot förmånstagaren förbinder sig att låta förordnandet stå vid makt. Återkalleligt förmånstagareförordnande förfaller i allmänhet om försäkringstagaren överlåter försäkringen. Så är däremot inte fallet vid överlåtelse om förordnandet är oåterkalleligt. Vidare gäller att möjligheten att återkalla ett förordnande om förmånstagares insättande upphör i och med försäkringstagarens död. Försäkringsgivaren skall alltid underrättas om förordnande om förmånstagares insättande eller återkallelse av sådant förordnande. Enligt min mening finns det inte anledning att särskilt reglera det fallet att förmånstagare insatts före överlåtelsen. Även om så skett bör alltså försäkringstagaren efter överlåtelsen bli skattskyldig för utfallande belopp. Inte heller bör det förhållandet att efter överlåtelse den nye ägaren insätter förmånstagare påverka försäkringstagarens skattskyldighet.

Kommittén har emellertid ansett att vissa överlåtelser av P-försäkring även skall medföra överflyttning av skattskyldigheten för utfallande belopp på den nye ägaren. Så skall enligt kommitténs mening vara fallet om äganderätten till försäkringen övergår på annan fysisk person på grund av försäkringstagarens död, bodelning, arvskippe, utmätning, ackord eller konkurs. Vid överlåtelse annorledes än på grund av försäkringstagarens död skall dock enligt förslaget ytterligare en förutsättning föreligga för skattskyldighetens övergång. Överlåtaren skall sålunda när pensionen utfaller vara berättigad till avdrag såsom för omkostnad eller periodiskt understöd till den nye ägaren med belopp som svarar mot pensionen. Slutligen föreslår kommittén att riksskatteverket i särskilda fall skall kunna medge övergång av skattskyldigheten trots att de angivna förutsättningarna inte är uppfyllda.

Jag delar i stort uppfattningen att övergång av skattskyldigheten bör kunna godtas i de av kommittén angivna fallen. Så bör också gälla när P-försäkring som tagits i samband med tjänst överläts från arbetsgivare till anställd.

Självfallet bör också den till vilken en P-försäkring överläts och som enligt det föregående blivit skattskyldig för utfallande belopp kunna

överlåta försäkringen på ny ägare med överflyttning av skattskyldigheten om förutsättningarna härför är uppfyllda. Vad jag här anför om försäkringstagare skall alltså ha motsvarande tillämpning i fråga om den som under försäkringstagarens livstid erhållit försäkringen om skattskyldigheten för utfallande belopp överflyttats på nye ägaren samt även beträffande den som vid försäkringstagarens död erhållit försäkringen.

Kommittén har som dispensfall angett att hemmavarande barn vid bodelning på grund av ena makens död tillskiftas hela eller del av den efterlevande makens P-försäkring när förhållandena är sådana att försäkringen med hänsyn till boets tillgångar i övrigt måste tas i anspråk för barnets laglott. Jag anser mig kunna godta att skattskyldigheten för utfallande belopp skall gå över till den nye ägaren då överlåtelse av kvarlevande makes P-försäkring erfordras för att genomföra arvskifte med hänsyn till boets tillgångar i övrigt. Härvid bör emellertid full arvslott kunna beaktas. Att begränsa fallen till laglotten är enligt min mening inte motiverat. Med hänsyn till att bedömningen i dessa fall torde komma att kräva utredning av väsentlig omfattning och svårighetsgrad anser jag att överflyttning av skattskyldigheten i de fall äganderätten till försäkringen övergått på grund av arvskifte i anledning av försäkringstagarens makes död alltid skall förutsätta dispens. Kommitténs förslag att riksskatteverket skall vara dispensmyndighet anser jag riktigt. Däremot anser jag inte att såsom en remissinstans föreslagit verkets beslut skall kunna överklagas. Dispensärendet bör vidare kunna avgöras i omedelbar anslutning till överlåtelsen av försäkringen även om pensionen skall utgå först vid en senare tidpunkt.

Med hänsyn till den enligt min mening befogade begränsningen att överflyttning av skattskyldigheten vid bodelning endast skall få ske i de fall försäkringstagaren kunnat lämna avdragsgillt periodiskt understöd till nye ägaren bör överflyttning kunna komma i fråga endast vid bodelning i anledning av hemskillnad eller äktenskapsskillnad. Bodelning i anledning av boskillnad bör således inte under några omständigheter föranleda överflyttning av skattskyldigheten. Jag vill i sammanhanget påpeka att i de fall försäkringstagaren avlider och förmånstagare inte är insatt försäkringen kommer att ingå i dödsboet för att sedermera tillfalla någon vid bodelning eller arvskifte. Äganderätten får i sådant fall anses ha övergått på nye ägaren på grund av försäkringstagarens död.

Däremot anser jag anledning inte föreligga att begränsa överflyttningen av skattskyldigheten vid äganderättsövergång på grund av utmätning, ackord eller konkurs till de fall då försäkringstagaren varit berättigad till avdrag för omkostnad eller periodiskt understöd vid utbetalning av motsvarande belopp till nye ägaren. Någon sådan begränsning bör inte heller finnas vid överlåtelse av P-försäkring, som tagits i samband med tjänst, till den anställde.

Har sådan överlåtelse av P-försäkring, som enligt det föregående inte bör föranleda överflyttning av skattskyldigheten, verkstälts och avlider därefter försäkringens ursprungliga ägare bör enligt min mening godtas att skattskyldigheten för utfallande belopp i och med dödsfallet går över på den som därvid äger försäkringen eller, i förekommande fall, på förmanstagare.

Kommittén har i fråga om försäkringar som redan överlåtits föreslagit att den som var ägare av försäkringen närmast före den 8 december 1972 skall vara skattskyldig för utfallande belopp om ej därefter sådan överlåtelse skett som kan föranleda övergång av skattskyldigheten. Valet av nämnda datum motiveras med att kommittéförslaget publicerades den 8 december 1972 och att överlåtelser som kan vara föranledda av förslaget inte bör föranleda ändrad beskattningssituation. Jag anser att kommittén haft starka skäl för detta förslag. Av praktiska skäl anser jag mig emellertid böra förorda att tidpunkten för avgörande av skattskyldigheten bör kunna sättas till årsskiftet 1972/1973. Den som vid ingången av år 1973 ägde försäkringen skall alltså även i inkomstskattehänseende anses som ägare till försäkringen. Äger han alltså försäkringen föreligger givetvis inget hinder mot att han överför skattskyldigheten för utfallande belopp på annan genom insättande av förmanstagare under förutsättning att villkoren för en skattemässigt giltig överflyttning härvid är uppfyllda. Vidare kan givetvis efter ingången av år 1973 sådan överlåtelse ha skett som medför överflyttning av äganderätten även i beskattningshänseende.

Vidare har kommittén föreslagit särskilda möjligheter för makar att mellan varandra överlåta försäkringar och samtidigt överflytta skattskyldigheten på nye ägaren. Kommittén har härigenom velat möjliggöra att försäkringar, som tecknats av ena maken men där premien betalats av andra maken, skall kunna fortsätta att betalas även om avdraget för premie för makeägd försäkring slopas. Överlåtelse av försäkring från försäkringstagaren till maken med överflyttning av skattskyldigheten för utfallande belopp bör därför enligt kommittén godtas om den sistnämnde helt eller till övervägande del erlagt premierna för försäkringen. Enligt kommittén får emellertid sådana överlåtelser endast ske under år 1973.

Jag anser det naturligt att möjlighet föreligger att vidmakthålla sådan försäkring där försäkringstagarens make är premiebetalare. Detta kräver ett undantag från regeln att försäkringstagaren alltid skall anses som ägare av försäkringen om inte överlåtelse av speciell karaktär förekommit. Väljer makarna att hålla hela försäkringen vid liv anser jag i likhet med kommittén att sådan överlåtelse får ske men att förvärvaren därefter i skattehänseende skall anses som ägare till försäkringen. Som förutsättning för sådan överlåtelse bör emellertid gälla dels att premie för försäkringen erlagts under åren 1970—1972 dels att försäkringstagarens make erlagt och fått avdrag helt eller till övervägande

del för dessa premier. Vidare bör enligt min mening krävas att överlåtelsen sker under år 1973.

Mina förslag i dessa hänseenden föranleder ändring av 53 § 4 mom. KL och 6 § 4 mom. Si. Frågan om vem som i inkomstbeskattningshänseende skall anses som ägare till försäkring som överlåtits före ingången av år 1973 samt möjligheterna till överlåtelse av försäkring mellan makar under år 1973 bör komma till uttryck i ikraftträdandebestämmelserna.

Överlåtelse av äganderätten till P-försäkring till annan juridisk person än pensionsstiftelse medför enligt punkt 10 andra stycket av anvisningarna till 32 § KL omedelbar avskattning hos försäkringens ägare. Enligt min mening har kommittén anfört övertygande skäl för det föreslagna undantaget från denna regel. Emellertid delar jag en uppfattning som kommit till uttryck vid remissbehandlingen, nämligen att regeln om avskattning skall bibehållas vid överlåtelse i vissa fall till fåmansbolag. Jag förordar därför att avskattningen skall slopas i de fall äganderätten till försäkring, som tagits i samband med tjänst, övergår till arbetsgivare som är annan juridisk person än sådan, i vilken den anställda ensam eller tillsammans med ett fåtal andra personer genom innehav av aktier eller andelar har ett bestämmande inflytande. Jag anser inte anledning försligga att i fråga om dessa juridiska personer låta verksamhetsinriktningen vara avgörande för om avskattning skall ske eller ej vid överlåtelse.

De förslag jag i det föregående förordat kräver viss ökad uppgiftsskyldighet för försäkringsanstalterna. Kontrolluppgift som anstalt lämnar i anledning av utbetalning på grund av P-försäkring bör således innehålla uppgift såväl om tidigare som nuvarande ägare och vidare, om möjligt, fång varigenom äganderätten övergått. Detta föranleder ändring i 37 § 2 mom. taxeringsförordningen.

Kommittén föreslår att de nya bestämmelserna tillämpas första gången vid 1974 års taxering. Jag anser mig kunna förorda kommitténs förslag i denna fråga. I sammanhanget vill jag erinra om att kommitténs förslag publicerades före ingången av år 1973.

Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

- att antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till
- 1. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370),

2. förordning om ändring i förordningen (1947: 576) om statlig inkomstskatt,
3. lag om ändring i taxeringsförordningen (1956: 623).

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj: t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten